

TIZENHARMADIK TANULMÁNYI LEVÉL

SZERETET AZ EGYHÁZ IRÁNT

A. BEVEZETÉS

Nem csupán ma éljük át problémaként az egyházat a maga történetileg megragadható formájában. Az egyik oldalon azzal az igénnyel lép fel, hogy Jézus örökségén sáfárkodjék, és megmaradjon az ő követésében. A másik oldalon mindenki átéli az evangélium és az egyház lényegbeli különbségét (diszkrpanciáját).

Szent Ferenc korában is nagyon erősen tapasztalták meg ezt a benső ellentmondást. Akkor is volt sok mozgalom (katarok, valdiak...), akik az evangélium nevében szembefordultak az egyházzal. Assisi Szent Ferenc egészen más volt, aki a maga radikális mivoltában akarta megélni az evangéliumot, ugyanakkor azonban életének pótolhatatlan feltételeként ismerte el az egyházat.

Életének éppen ez az egyházi vonatkozása érdemel figyelmet.

B. ÁTTEKINTÉS

Mindenekelőtt látnunk kell a **tényt**: Ferenc **egészen töretlen viszonyban** áll az egyházzal minden síkon: arra kéri a papot, hogy igazolja, hogy az evangéliumnak szerinte való értelmezése helyes-e; püspökkel képviselteti magát a pápánál; azt akarja, hogy új közösségét a pápa erősítse meg; a közösség szabályzata elé olyan bevezetőt ír, amelyben egész életformája az egyházban vet horgonyt.

Mindez nem azt jelenti, hogy ez egyházhoz fűződő viszonya problémamentes volt. Éppen ellenkezőleg az egyház minden síkján beszélhet az ember **az egyházzal való bennfoglalt konfliktusról**: a plébánián, amelyben él, évek hosszú során át csodabogárnak tekintik, az egyházmegyékben eretneknek tarják; a pápánál napok hosszú során teljes erővel kell küzdenie a rend elismeréséért; a teológia még évtizedekkel később is az egyházi hagyomány nevében lép fel a koldulórendek ellen; sőt még az egyházjog sem tart helyesnek ilyen szegénységben való életet.

Ezen konfliktusok ellenére is **hűséges férfia marad Ferenc az egyháznak**: kitart, küzd és szenved, mert éppen az egyház az ember egyetlen lehetséges út az Istenhez és Istennek egyetlen lehetséges útja az emberhez; olyan kijelentés ez, amely kihívást tartalmaz, de amelyre magyarázatot lehet találni a Szentnek az Eukarisztia iránti tiszteletében.

Ferencnél az egyház különleges megjelentési formáit állapíthatja meg, amelyeknek azonban mind ugyanaz az egységesítő pontja: az Eukarisztia; ezeket a megjelenésformákat a végrendeletében két különböző szósorban foglalja össze. De hangsúlyozni kell **az egyház mariológiai dimenzióját** is.

C. INFORMÁCIÓ

TANKÖNYV 82-92 pontja
Ehhez vö. a következőket.

1. “legyenek hűségesek az egyházhhoz, és legyenek annak alattvalói” (VégrS 5)

Hogy megértsük a ferences rendnek az egyház iránti különleges lelkiségét és szellemét, azt is tudatosítani kell, hogy a középkori egyháznak - mint a társadalmi viszonyok visszatükröződés képének - mindenképpen feudális jellege van. A feudális társadalmi a tekintélyvel alapul. Ez egyértelmű elválasztó vonalat jelent hűz uralkodó és szolgáló társadalmi rétegek között. Mindkettő szigorú kööttségek következtében kapcsolódik egymáshoz: a szolgálókat a hűség és az engedelmisség köteléke köti az uralkodókhoz, azok pedig kötelesek hűséges védelmet biztosítani számukra.

A ferences magatartás értelmezését szolgálhatja A.J.Gurjevics középkor-kutatótól idézett rész: “Ha keresztény lett az ember, és megkapta a lehetőséget a megváltásra, ugyanakkor lemondott saját individualitásáról is. Ettől kezdve alá volt rendelve a vallás adott törvényének, és hűségesnek kellett maradnia hozzá. Most már látjuk, milyen fontos helye volt a hűség kategóriájának a középkori tudatban, amelynek mind vallási, mind pedig politikai-kulturális tartalma volt. A “fides, fidelitas” (hit, hűség) kifejezés jelentett egyúttal hitet az Istenben, de hűséget is az úrhoz, aki a földön az Isten által teremtett rendet megtestesítette. Az ember nem autonóm individuumként ismerte fel önmagát, hozzátartozott az egészhez és az egésznek a keretein belül be kellett töltenie a rá ruházott szerepet. A társadalmi szerepek a feudális társadalomban szigorúan meghatározottak voltak és teljesen elnyelték az embert. Az a szociális szerepet, amely eleve meghatározta az embert, hivatásként (vocatioként) szemlélték: nagyobb hatalom hívta meg arra, hogy hivatását teljesítse, és teljes egészében megfeleljen szerepének. Személyes adottságait arra mozgósította, hogy a lehetséges legnagyobb sikerrel valósítsa meg a maga társadalmi eleve-elrendeltségét.” (338.sk)

Egy feudális berendezkedésű egyházban Ferenc feudális módon viselkedik. Saját társadalmában más elképzelések uralkodnak az együttéléstől: ezek az elképzelések egyre közelebb kerülnek a közösségi szervezettségű lassanként kialakuló polgári modellhez, mindenk előtt azonban az evangélium inspirálja (ad nekik ösztönzést): uralkodásmentes együttélés ez kölcsönös szolgálatban, kölcsönös egymásra hallgatásban és testvériességben. Így fedi egymást Ferencnél a két társadalmi forma. Az engedelmisség és a testvériesség témájával kapcsolatban egymással ellentétben álló kijelentések innen nyerek magyarázatukat.

2. Anyaszentegyház

Ez a kifejezés arra a lelki mélységre utal, amelyben mi az egyház iránti ferences lelkületet kell keresnünk. Az egyház az **az anyai alap**, amelyből a keresztények lelki élete táplálkozik. “És kötelesek vagyunk tisztelni az összes teológusokat és azokat is, akik az isteni szent ígéket hirdetik, mint akik lelket és életet árasztanak felénk ” (Végr 13).

Itt kell figyelmesnek lenni arra a tényre is, hogy Ferenc “Mária lelkületével” beszél az egyháztól mint egészről és egyes hivatalairól. A pap számára nem annyira Krisztus helyén áll, hanem átveszi a megtestesülésben Mária funkcióját. Ahogy itt Mária feltárja annak terét, amelyben az aláztos Isten jelenvalóvá teszi magát, úgy a papnak a maga aláztos magatartásában teret kell nyitnia az eukarisztikus jelenlétnek (Int 1). Ebben a jelenlétben rejlik az egésznek a hangsúlya, és senki sem képes Isten jelenlétét megakadályozni, még egy erkölcstelen pap sem. Eleve nem arról van szó, milyen a pap, hanem arról, hogy itt Isten van jelen.

Mária a tájékozódási (pont) az egyház számára: Mária “templommá lett”(BSzÜdv 1); a rend oltalmat nyújtó anyai öl (2Cel 32); a tisztségviselők “anyák” (RegR 1); az egyes testvéreknek úgy kell elfogadnia a másikat mint ahogy édesanya szereti gyermekeit (1Reg 9,11); minden kereszténynek úgy kell fogadnia, hordoznia és világra szülnie Krisztust, mint ahogy Mária tette (2LHív 53).

3. Az egyház két formája

Szent Ferencnek az egyház iránti érzületével kapcsolatosan azt sem szabad elfelejtenünk, hogy az egyház egészen más formáját valósította meg, mint a nagy-egyház. Bár Ferenc semmi ellentétet nem akar ezzel szemben megalkotni és mindenesetre békében szeretne ezzel élni, nála mégis olyan életformáról van szó, amely ellentétes azzal és állandó konfliktust hordoz önmagában.

A Bibliából kiindulva különbséget kell tennünk

a) a kereszténység társadalmon felülemelkedő formája

A tanítványok köre úgy érzi, hogy radiálisan Isten országa hirdetésének szolgálatában áll. Ezért mond le úgymond arról, hogy figyelembe vegye az adott társadalmi rendet és a hontalanság (Mk 10,28 sk), a vagyontalanság (Mk 10,21), a családnélküliség (Mk 10,29) igen a védettség (pietas nélküliség) Mt 8,20 sk) feltételei között él.

A vándor karizmatikusok ezen az életformájának elsőbbsége van a szinoptikus evangéliumokban, amely idővel aztán háttérbe lép, de mindig maradandó tényezője marad az egyháztörténetnek. Assisi Szent Ferencet és testvéreit is ezek közé lehet sorolni. Szóban és tettben az eljövendő Isten-országnak a tanúságtévői. Annyira ennek vonzásában élnek, hogy mindaz, ami a világban fontos, számukra semmit sem ér. Túlmutatnak a világon, amelyet radikálisan kérdésessé tesznek.

b) a kereszténység társadalomban immanens formája

Keresztények azok, akik a társadalom adott feltételei között maradnak. Az evangéliumnak ennek a másik formának csak a nyomait lehet megállapítani, mint például a kafarnaumi (vö. Mt 4,13) és a betániai (vö. Mt 21,17) "házakat". Pál apostol leveleiben már "közösségek" vannak. Fontos az, hogy már ebben a korban felismerik azt a veszélyt, hogy a kereszténység feloldódik és elveszíti arculatát a társadalomban. Ezért értelmezik például a fiatalember sikertelen elhivatottságáról szóló történetet (Mk 10) olyan reklámszövegnek, amely által a kereszténység második társadalmi formájából szegény vándor karizmatikusokat kell toborozni.

Megállapítottuk, hogy már a biblikus korban az egy egyházon belül két társadalmi forma állt szemben polárisan egymással. Ez összetevő tényező marad az egyház számára. Csak így vázolhatja fel az egyház a világban azt a reményt, amely túlhalad minden evilági adottságon.

D. GYAKORLATOK FONTOS SZÖVEGEKEN

1. gyakorlat: 1Reg 23,7

- ⇒ Írjátok fel a mondatot egy papírra, mégpedig úgy, hogy a tagolás világosan kitűnjék belőle.
- ⇒ A szöveg feltárja megközelítőleg tökéletes formában az akkori társadalmi osztályok és hivatások felsorolását.
 - hogy magyarázod azt, hogy a felsorolásból hiányoznak a püspökök és a pápa?
 - hogy magyarázod meg, hogy hiányoznak a "bellatores" (a harcosok, a küzdők, a lovagok)?
- ⇒ A társadalom alsó szintjén lévőköt említi meg a szöveg elsőként? Magyarázd meg ennek okát!
- ⇒ Hogyan fogalmaznál meg ilyen mondatot korunkban?

2. gyakorlat: kifejezések és képek magyarázata

Olvassa el még egyszer a fent idézett részt 1Reg 23

Magyarázza meg az ebből következő kifejezéseket és képeket:

“ a pápa úr pedig megerősítette számomra” (Végr 15)

a bíboros pártfogó: “pártfogója és javítója, fegyelmezője legyen a testvéri közösségnek”
(2Reg 12,3 skk)

“az egyház lábaihoz” (2Reg 12,3), és “fogolyként akarok az ő kezei között lenni” (Végr.28)

3. gyakorlat: 1Cel 73

Ebben a szövegben ellentétben áll egymással az egyház tisztsége és karizmája.

Sorolja fel a lap bal oldalán, mit mondanak az egyház tisztségéről, és a jobb oldalon, mit mond a szöveg a karizmáról (Ferencről).

Hogyan ítéli meg ezt a szöveget?

Milyen volt?

Milyen mélységből találkozunk mindkét oldal?

Hogyan élem én át ma a karizmat és az egyházi tisztséget? - a szöveg a következőképpen hangzik:

“Egyszer, midőn szerete ügyében Rómában járt, erős vágya támadt, hogy Honorius pápa és a tiszteletreméltó bíborosok előtt prédikálhasson. Hugó úr, a dicsőséges ostiai püspök, aki különös szeretettel viseltetett Isten szentje iránt, mikor erről értesült, félelemmel vegyes örömmel telt el. Egyrészt ugyanis bámulta a szent lángoló hevét, másrészt meg jól ismerte egyszerűségét. De bízott a Mindenható irgalmasságában, aki szükség idején sohasem hagyja el a benne bízókat; ezért habozás nélkül odavezette őt a pápa úr és a tiszteletreméltó bíborosok színe elé. Ő tehát, az engedély és az áldás elnyerése után, ilyen előkelő személyek előtt minden félelem nélkül kezdett szólni. És olyan hévvel beszélt, hogy örömének nem tudott határt szabni: mialatt ajkáról áradt a szó, lábait mintegy táncra igazította, de korántsem pajkosságból, hanem az isteni szeretet tüzeitől való lángolásból, s nem azért, nevetésre ingereljen, hanem hogy a fájdalom könnyeire indítson. Mert sokakat szíven ütöttek szavai, és nem győzték eleget csodálni az isteni kegyelem gazdag áradását és a szent férfiú magabiztos fellépését. A tiszteletreméltó ostiai püspök úr ellenben egész idő alatt állandó rettegésben volt, és buzgó szívvel kérte az Urat, ne engedje, hogy a boldogságos férfiú együgyűsége megszégyenüljön. Tudnunk kell ugyanis, hogy a szent férfiú minden dicsősége és szégyene örökre hátrahagyta, mivelhogy ő volt a háza népe fölé rendelt atya.”

E. KONKRETIZÁLÁS

Álmok az egyházzal: álmold meg, milyennek kell lennie az egyháznak: fessd, rajzold le, és táncold át ezt az álmot.

Tankönyv. 161: Itt megtalálja J.SCHWARZ egyik költeményét. Meditálja át ezt a szöveget: mennyire felel meg az Te elképzeléseinek? - és mennyire nem?

Tankönyv: 177,2: Olvassd át C.de HUECK-DOHERTY itt kinyomtatott szövegét: hogyan érint meg ez a szöveg? Min múlik az, hogy a ferences család tagjai annyira alkalmazkodók és oly kevésbé nyilvánítanak véleményt az evangélium radikalizmusáról? Mit lehetne itt várni az egyház más megvalósulásával kapcsolatban?

Hogyan éled át az egyházat?

Milyen a viszonyod a helyi egyházközösséghez?

Milyen lehetőségeket látsz az elő báziscsoportok felépítésére?

Hol valósítod meg a ferences küldetést: “Építsd fel újra egyházamat!”

F. ÉRTELMEZŐ KÉRDÉSEK

Milyen konfliktusokat kellett Ferencnek elviselnie?

Hogyan viszonyult II.Ince pápa és a püspökök a szentnek a mozgalmához?

Milyen kapcsolatban volt Ferenc az egyházzal?

Milyen okokból kiindulva tiszteli Ferenc a papokat és a teológusokat?

Nevezzen meg néhány olyan magatartást, amelyek az egyházzal ellentétben Ferencet jellemzik?

Mit jelent Ferenc számára “egyház”?

Mit jelent tulajdonképpen “karizma” és “intézmény”?

Milyen intézkedések által támogatja Ferenc mozgalmának egyház iránti érületét?

Milyen feladatai vannak a rendnek az egyház számára?

Milyen párhuzamok állnak fenn Egyház - Mária - és az egyes hívő ember között?

G. IRODALOM

- W.EGGER: Nachfolge als Weg zum Leben, Chancen neuerer exegetischer Methoden, dargeleg an Mk 10,17-31, Klosterneuburg 1979.
- K.ESSER: "Sancta Mater ecclesia", Die Kirchenfrömmigkeit des hl.Franziskus von Assisi, in: Wissenschaft und Weisheit 34(1979) 1-18.
- A.J.GURJEWITSCH: Das Weltbild des mittelalterlichen Menschen, München 1980
- L.LEHMANN: Der universale Grundzug im Beten des Franziskus, Werl 1983 (8.fejezet)
- A.ROTZETTER: Franziskus von Assisi zwischen Basis und Hierarchie der Kirche, in: Katholische Akademie Augsburg (Akademie- Protokolle), Franz von Assisi - ein Heiliger für unsere Zeit, Augsburg 1976.
- A.ROTZETTER: Die Gegenwart Gottes in der Welt und die Herrschaft der Kleriker, Ein ideologiekritischer Beitrag zum kirchlichen Amtsverständnis aus franziskanischer Sicht, in: Franziskanische Studien 93 (1983) 168-202.
- A.ROTZETTER: Zur Kirchlichkeit des Franz von Assisi in Franziskanische Studien 65 (1983) 70-81
- O.SCHMUCKI: Franziskus erfährt Kirche in seiner Bruderschaft, in: Franziskanische Studien 58 (1976) 1-26.